

Årets danefæ

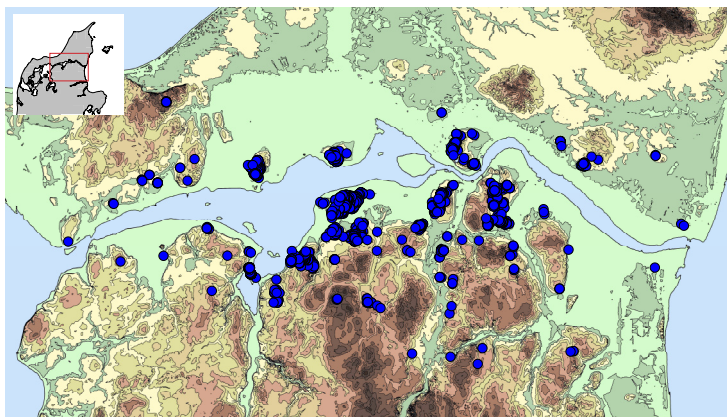
AF TORBEN TRIER CHRISTIANSEN

De fineste genstande, som finder vej til museet i løbet af året, fremkommer sjældent i forbindelse med regulære undersøgelser forestået af museets ansatte. Derimod er det som oftest private personer, som indleverer disse efter at have fundet dem enten på marken, i en glemt skuffe eller under oprydning på loftet. Mange af genstandene er dog kun i vore hænder ganske kort, før de efter grundig registrering sendes videre til danefævurdering på Nationalmuseet, så finderens kan modtage sin velfortjente findeløn, danefægødtgørelse.

Detektorfundene

Som det har været tilfældet i en lang årrække efterhånden, er det også i år regionens aktive detektorfolk, som kan tilskrives langt størstedelen af nye danefæfund, og ligesom tidligere er det fortsat middelalderlige småmønter og bronzesmykker fra yngre jernalder, vikingetid og middelalder, der udgør langt den overvejende del af metalfundene fra markerne. I alt er der i år blevet indleveret godt og vel 200 stykker danefæ fundet med metaldetektor.

Mange af de små danefæmetaller kendes efterhånden i stort tal, og deres værdi skal især ses i sammenhæng med øvrige fund fra samme lokalområde. Et fund siger meget lidt, mens flere fund kan fortælle en masse om karakteren og alderen af aktiviteter på et sted. I forhold til tidligere, hvor fundstederne blot blev krydset af på et kort og derfor var forbundet med stor usikkerhed, er der sket kæmpe fremskridt. I 2009 har stort set alle regionens detektorfolk indmålt deres fund med GPS. På sigt vil dette blive en afgørende forskningsmæssig gevinst, og de mere nøjagtige fundstedsangivelser vil kunne bidrage til at belyse strukturelle træk på de enkelte fundlokaliteter. Eksempelvis vil man med lidt held kunne inddеле et større bebyggelsesområde i faser efter datering alene på basis af de overfladefundne metaller.

Fordelingen af detektorfund i regionen.

Endnu er de nøjagtigt indmålte fund dog for fåtallige til sådanne mere findetaljerede analyser, og fundspredningsanalyser kan kun underbygge helt overordnede betragtninger for aktiviteterne i regionen. Forsat kommer hovedparten af detektorfundene fra de allerede kendte fundlokaliteter knyttet til toppen af de store bakker langs Limfjorden. Der er dog i år også blevet gjort flere fund på pladser langt fra Limfjorden.

Blandt årets absolut fineste detektorfund kan eksempelvis nævnes en stor urnesfibel af forgyldt sølv fra Nørholm. Fiblen har været båret på klædedragten som en broche og den stammer fra sen vikingetid eller den tidligste middelalder (1000-tallet). Motivet på fiblen forestiller et kunstfærdigt slynget dyr. Den knytter sig hermed til en gruppe af fibler, der findes i stort tal i Limfjordsområdet, men som også optræder spredt over det meste af Skandinavien og på Island. Der er dog tale om et ypperligt eksemplar af slagsen, og der findes meget få eksemplarer som i størrelse og kunstnerisk udførelse er på niveau med Nørholm-fiblen. Nærmeste parallel er nok den berømte sølv-urnesfibel fundet på Lindholm-høje under udgravningerne i 50'erne.

Urnesfibel fra sen vikingetid/tidlig middelalder.

Årets mere specielle detektorfund omfatter også en smuk, velbevaret trefliget fibel fra Hadsundegnen. Fiblen er af bronze og er ikke som vanligt for denne smykketype prydet med en streng symmetrisk dekoration, men er dækket af en asymmetrisk dyrestilsornamentik. Smykket har tjent som spænde på en vikingekvindes kjole i første halvdel af 900-årene. Inspirationen til den særprægede trefligede form har bronzestøberne dog oprindeligt hentet i frankerrigets militær. I 800-årene bar karolingiske soldater således sværdskebeslag af samme form. I Norden blev formen kopieret og dekorationen videreudviklet, men stykkerne aldrig anvendt som beslag, derimod udelukkende som kvindesmykker.

Trefliget fibel fra vikingetid.

Bronzealderurnen fra Kleitrup

Detektorfolkene har dog ikke stået for alle årets danefæfund, og fra Kleitrup har museet fået indleveret en fin urne og flere bronzegenstande fra yngre bronzealder. Genstandene fremkom for nylig ved oprydning af et dødsbo, men er oprindeligt blevet indsamlet under markarbejde tilbage i 1950'erne.

Der er tale om genstande fra en eller flere brandgrave, og de stammer formentlig fra gravlæggelser i en sløjfet gravhøj. Fundet omfatter udover den fine dobbeltkoniske urne bl.a. følgende bronzer: 2 rageknive, 2 knapper, 2 nåle samt et par pincetter. Alle skal dateres til den tidligste del af yngre bronzealder dvs. ca. 1100-800 f.Kr.

Opfølgning på tidligere danefæfund

Endelig har Museet i samarbejde med Nationalmuseet i øvrigt i 2009 haft lejlighed til at følge yderligere op på et af tidligere års fund. Et af de mest spektakulære danefæfund fra regionen overhovedet, nemlig resterne af et romersk drikkesæt med flere sølvbægre og en bronzebakke dateret til omkring 200 e.Kr.

Drikkesættet, som blev fundet på en mark ved Øster Hornum tilbage i 1980'erne, stammer formentlig fra en rigt udstyret grav. Lignende rigt drikkeudstyr kendes fra andre højstatusgrave i Danmark, og det er tydeligt, at drikkeritualer med inspiration fra romerriget har været dyrket af den danske samfundselite på den tid.

Ved Byrsted ca. 6 km længere mod sydvest fandtes tilbage i 1800-tallet lignende sølvbægre i en grav.

Det nye fund blev først indleveret for et par år siden, og der er nogen usikkerhed om det nøjagtige fundsted. Dette har dog stor interesse, da det må formodes, at sølvet og bronzen er blevet fundet, fordi graven, hvorfra det stammer, er under kraftig nedpløjning. Der er med stor sandsynlighed endnu rester af selve graven på stedet og muligvis også flere gravgaver. Ligesom det ikke synes utænkeligt, at der vil kunne findes flere dyrkningstruede grave i samme område.

Derfor er det i de seneste to år blevet forsøgt at lokalisere graven bl.a. ved anlæggelsen af en række søgegrøfter henover marken. Sidste år fandtes faktisk resterne efter en jernalderbebyggelse og af en grav, som øjensynligt er fra samme periode. Sølvbægre og bronzebakke stammer imidlertid ikke fra denne grav, og da dette års søgegrøfter heller ikke gav positivt resultat syntes håbet om at finde graven at svinde.

Bronzer fra yngre bronzealder.

Urne fra yngre bronzealder.

*Fragmenter af sølvbægre
fra romersk drikkeservice
fra romersk jernalder.*

I forbindelse med forsøget på at finde graven fik museet dog også assistance af en flok detektorentusiaster fra detektorforeningen "Tel-lus". Detektorfolkene hjalp i flere omgange med at afsøge store områder af marken, og netop som bilerne med udgravningsudstyr var pakket, og undersøgelsen skulle afblæses, fandt en af detektorbrugerne endnu et stykke af randen fra bronzefadet. Graven skal højst sandsynligt findes indenfor en radius af få meter fra dette fundsted, og forhåbentlig bliver der mulighed for at få det nærmere afklaret i den kommende sæson.